

האדם, העץ והמלחמה

מסע רעיוני אל עומק הציווי 'לא תשחית את עצה' בעת מצור

”

**”כִּי תִצּוֹר אֶל עֵיר יָמִים רַבִּים... לֹא
תִשְׁחִית אֶת עֵצָה לְנִדְחַ עָלִיו גְּרָזָן... כִּי
הָאָדָם עֵץ הַשָּׂדֶה לְבָא מִפְּנֵיךָ בַּמִּצּוֹר”**
(דברים כ' יט')

לפנינו תיאור חריג באופיו. מדוע בוחרת התורה להכניס איסור אלמנטרי על שמירת העולם הבוטני, דווקא אל תוך הסיטואציה הכאוטית והאלימה ביותר של הקיום האנושי?

הרמב"ם מדגיש את ההלכה: "אין קוצצין אילני מאכל... וכל הקוצץ לוקה" (הל' מלכים ומלחמותיהם פ"ו).

מהו הסוד הפנימי באנלוגיה 'כי האדם עץ השדה', וכיצד היא שופכת אור על מהות המלחמה כולה?

העולם המתקן: הרמוניה ויציבות

”וַיָּשׁוּבוּ אִישׁ תַּחַת גִּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֲנָתוֹ וְאִין מַחְרִיד”

(מיכה ד', ד')

האדם אינו משתמש בטבע
באופן דורסני, אלא חי בתוכו
בתוכו בשיתוף פעולה
והרמוניה.

זהו מצב מדיטטיבי של
שקט, המנוגד לחרדה
("אין מחריד").

המצב האידיאלי של השלום
מתואר כסימביוזה בין האדם
לטבע. הגפן והתאנה
מעניקים לאדם מטובם כשם
כשהם במצבם הנטוע.

המלחמה כאנומליה: היציאה אל הכאוס

למלחמה לא 'הולכים' – למלחמה
'יוצאים'. זוהי יציאה מגבולות העצמי
ומכבלי הקיום ההרמוני.

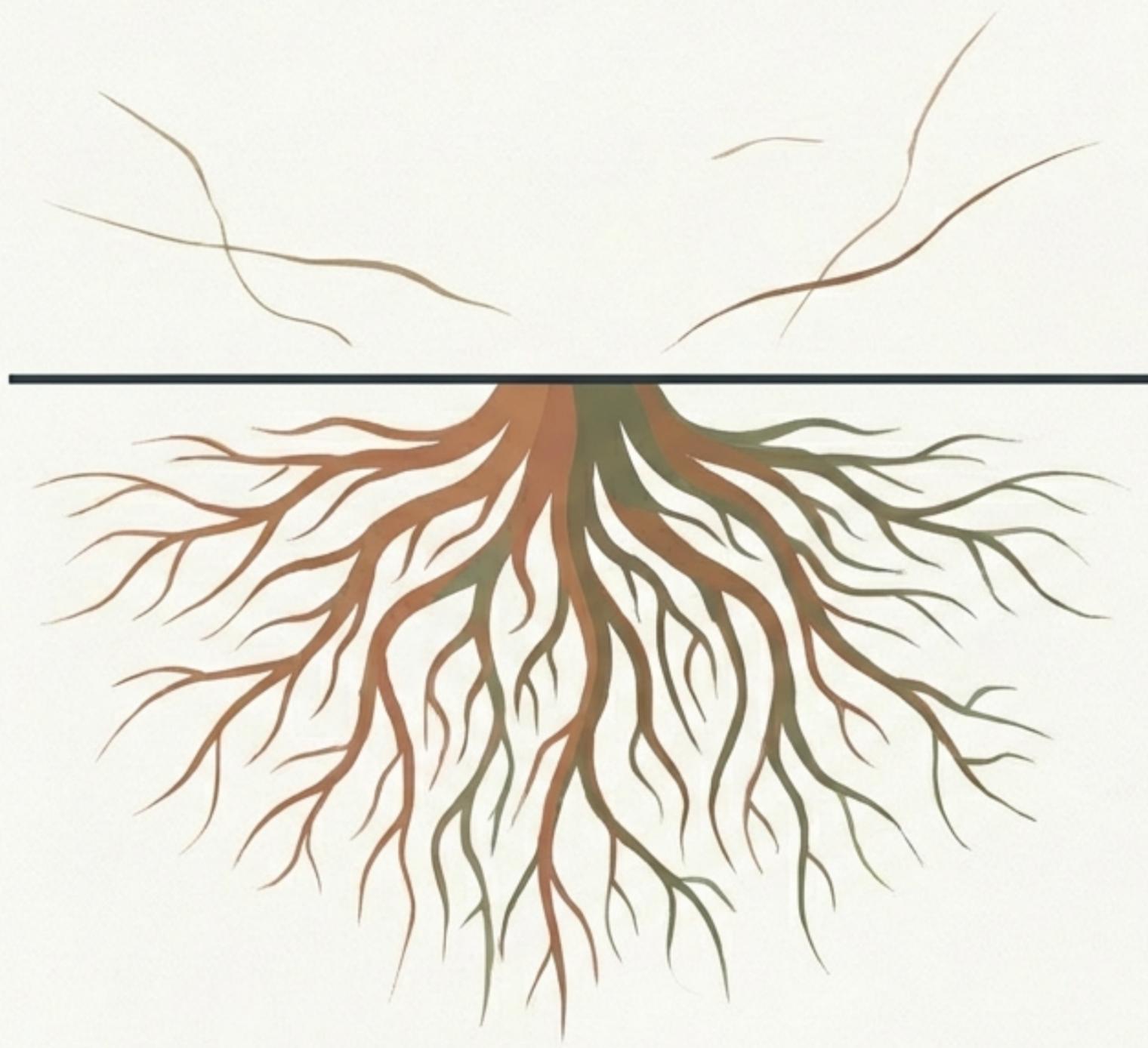
"כי תצא למלחמה"

(דברים כא' י')

המלחמה היא מרחב של חוסר ודאות,
חרדה, ברוטליות ושלילה.

בזירה זו, הסדר הטבעי מתערער.
אין ידוע ואין צפוי. הכל נע בתנועה
המבוססת על אלימות והרס.

הקרקע כעוגן הקיום

החיים והמוות

"החיים צומחים מהקרקע, והמוות הוא החזרה אליה ('כי עפר אתה ואל עפר תשוב'). הקרקע הקרקע היא הפלטפורמה ליציבות וליחסי גומלין."

השבת כמודל

"כמו העץ, השבת דורשת נייחות – 'שבו איש תחתיו... אל יצא איש ממִּמְקוֹ'. זוהי תודעה הרמונית של 'אין מחריד'."

הניגוד

"המלחמה תובעת תנועה, עקירה וניתוק מהמקום הקבוע."

הבונה, הנוטע והלוחם

מי חוזר מעורכי המלחמה?

התורה משחררת מהקרוב את מי שעוסק בבניין וביצירה: 'מי האיש אשר נטע כרם... ילך וישוב לביתו!'

אנשים אלו – בוני בתים, נוטעי כרמים, מקימי משפחות – עסוקים בהעצמת נוכחותם במרחב. הווייתם נתונה להרמוניה ולנצחיות. הם מייצגים את התיקון, ולכן אינם יכולים להיות חלק מהכאוס המלחמתי בטרם השלימו את ייעודם.

סוד הגפן: בין נחמה לסכנה

נח והכרם: לאחר הכאוס המוחלט של המבול, נח בוחר לנטוע כרם כפעולה של נחמה וחיפוש אחר קביעות מחודשת ('דיוניסוס של הטבע').

הנזיר: לעומתו, הנזיר מצווה 'לא תקרב אל הכרם', כדי לשמור על קדושה והתבדלות מהארציות.

המסקנה: העץ והגפן הם הארכיטיפ של השלום והחיבור לקרקע – חיבור שהוא מקור כוח עצום, אך דורש איזון.

'לנדח עליו גרזן' – המתכת מול החיים

הגרזן מייצג את החומר המתכתי, הגס והקר. פעולתו היא 'הדחה' – תנועה אגרסיבית של גדיעה ושלילה.

העץ מייצג צמיחה, רכות, פרי והמשכיות. האיסור להניף גרזן על העץ הוא המחסום המוסרי בפני ברוטליות טהורה.

האיסור מונע מהמלחמה להפוך למסע הרס חסר אבחנה.

כי האדם עץ השדה

בתוך המרחב המלחמתי, שבו הכל ארעי ומנותק, מגיעה התזכורת: האדם אינו יכול להתנתק משורשיו. גם כשהוא לוחם, עליו לזכור שהוא מעוגן בשורשי הווייתו האנושית.

היכולת לראות את העץ ולא לכרות אותו, היא היכולת לראות את האדם שבתוך המלחמה.

תכלית המלחמה: השיבה אל השקט

איננו מקדשים את הכאוס. הלגיטימציה היחידה ליציאה למלחמה (האנומליה) היא שאיפה לחזור להרמוניה.

מלחמה שאין לה תכלית של בנייה מחודשת וחזרה ל'איש תחת גפנו', היא מלחמה פסולה מוסרית.

כריתת העץ היא כריתת התקווה לעתיד הזה.

לשמור על צלם אנוש בלב המאפליה

דווקא בזירה שבה הכל מותר, נדרש האדם
לאחריות כפולה: 'לעבדה ולשמרה'
(בראשית ב').

תשומת הלב לעץ הפרי היא איתות לאדם:
אל תאבד את זהותך בתוך להט הקרב.

המלחמה היא מבחן: האם נצליח לשמור
על האחריות הקדמונית שלנו כלפי הבריאה,
גם כשאנחנו מחזיקים בנשק?

סיכום: הניצחון של הרוח

1

הרובד הפיזי

שמירה על משאבי הטבע
והעולם הבוטני.

2

הרובד המוסרי

ריסון הכוח והאגרסיביות
(הגרזן).

3

הרובד הפילוסופי

הכרה בכך שהאדם, כמו
העץ, זקוק לשורשים
וליציבות כדי להתקיים.

המלחמה היא רק מעבר
הכרחי בדרך חזרה אל
האדמה ואל החיים.

A knight in full plate armor lies on his back in a lush field of wildflowers. To his left is a large, ancient tree with thick, gnarled branches and green leaves. The background shows a rolling landscape of green hills and rows of smaller trees under a warm, golden light, suggesting a sunrise or sunset. The overall scene is peaceful and idyllic.

כִּי מִמְּנוּ תֹאכֵל וְאֶתוֹ לֹא תִכְרֹת

הַשׁוֹרְשִׁים שֶׁלֵּנוּ חֲזָקִים מֵהַסְּעָרָה.